



---

## DOKTORI ÉRTEKEZÉS TÉZISEI

EVANGÉLIKUS HITTUDOMÁNYI EGYETEM

VALLÁSPEDAGÓGIAI TANSZÉK

Simon Attila

A szexualpedagógia komprehenzív programjának reflexiói teológiai és  
valláspedagógiai kontextusban

Témavezető: Dr. Kodácsy-Simon Eszter

Budapest 2018

### **Kutatási előzmények**

A nemzetközi trendekhez hasonlóan az utóbbi években hazánkban is egyre nagyobb hangsúlyt kaptak és kapnak az iskolákban megjelenő szexualpedagógiai tartalmak, melynek háttérében főként a különböző társadalmi szintű változások és az ezekkel kapcsolatos különböző észrevételek és ebből kiinduló célok állnak. A legutóbbi években már az Új Nemzeti Alaptanterv részeként bukkant fel a Családi Életre Nevelés programja, amely több évtizedes szexualpedagógiai tapasztalatot és gyakorlatot próbál integrálni a közoktatás mindannapjaiba. A Magyarországi Evangélikus Egyház bár az általa fenntartott intézmények számát és az ott folyó munka minőségét tekintve erősen reprezentálja magát a hazai oktatásban, mégsem rendelkezik jelenleg saját kidolgozott szexualpedagógiai alapvetéssel. Különösen is izgalmas ez a tény annak tekintetében, hogy a különböző egyházi fórumokon a szexualitás, illetve a párkapcsolati kérdések permanensen jelen vannak, valamint az egyház pedagógiai anyagaiban, segédanyagaiban a szexualitás kérdéseiről sokszor határozott vélemény hangzik el. Ez, és a társadalmi trendek gyors és jelentékeny változása, a „cultural lag” folytonos konfrontációja és kihívása a pedagógiai gyakorlat oldaláról is sürgetné egy kidolgozott szexualpedagógiai alapvetés létrejöttét. Ez az értekezés a fenti hatások sokszínű és néha zavarba ejtő gyakorlati nézőpontjából nőtte ki magát, azt a kérdést feszegetve, hogy milyen alapjai lehetnének egy lehetséges evangélikus szexualpedagógiának, támaszkodhatunk-e ebben a tekintetben az egyházon kívüli nemzetközi trendekre, egészen pontosan az UNESCO által 2011-ben megfogalmazott komprehenzív szexualpedagógiai program alapvetéseire és eredményeire.

### **Módszertan**

Az értekezés eleje igyekszik azokra a szexualpedagógiai sarokpontokra rámutatni, amelyek a 20. századtól kezdve a mai napig jelentősen határozták meg ennek a diszciplínának a fejlődését, és amelyeknek nyomait a fent említett komprehenzív szexualpedagógiai programban megtaláljuk. Ide tartoznak többek között természetesen az egészségdiszciplína fejlődése, a pszichológia személységfejlődéshez, pszichoszexuális fejlődéshez kapcsolódó eredményei, a

családterápia rendszerszintű megközelítései, vagy a pozitív pszichológia határmezsgyéin születő szexualitással kapcsolatos megállapítások. Ezután vizsgálatom főleg azokra a pontokra igyekezett fókuszálni, amelyek ma a szexualpedagógia és a szexualitás tudományos irodalmának felülreprezentált korszakos témáinak számítanak — melyek egyúttal a komprehenzív szexualpedagógiai megközelítések teoretikus és gyakorlati kérdéseinek is középpontjait képezik — többek között LOUSIA ALLEN, CHRISTINE E. GUDORF, EISABETH NAURATH, STEPHAN LEIMGRUBER, vagy éppen a hazai úttörők, BUDA BÉLA vagy SZILÁGYI VILMOS munkái alapján. Így vizsgáltam a szexualitás sokféleségéhez kapcsolódó társadalmi és teológiai problémákat, valamint ezek teológiai reflexióit kibontva az erre adható keresztény pedagógiai és szexualpedagógiai elméleti és gyakorlati válaszokat, és ezek összehasonlítását a komprehenzív irányok eredményeivel. Ugyanezt a metodikát követve folytattam a vizsgálatot a szexualpedagógia másik, a szexualitás feminista kontextusában született nagy kiemelkedő kérdéskörében, a hatalom és szabadság problematikáját járva körbe. Dolgozatomban a teológiai párhuzamok bemutatása mellett olyan konkrét példákat is közöltem, amelyeket a Magyarországi Evangélikus Egyház (M.E.E.) szexualpedagógiai (hittanórai) gyakorlatából vettem. Dolgozatom végén egy, az értekezés teoretikus eredményeiből táplálkozó empirikus kutatás gondolatát és alapvetését vázoló fel.

## Hipotézisek és tézisek

Hipotézisem voltak:

1. A szexualpedagógia komprehenzív megközelítésének alapvonásai olyan, a társadalomból kiinduló kérdéseket tárgyalnak az emberi szexualitással kapcsolatban, amelyek bővebb keresztény teológiai reflexió tárgyát is képezik.

2. Ezek a kortárs teológiai reflexiók és a szexualpedagógia komprehenzív megközelítésének égisze alatt született szexualpedagógiai koncepciók egymással összhangba hozhatók, mondanivalójuk és a fent említett társadalomból kiinduló kérdésekre adott válaszaik nem ellentétesek egymással.
3. A szexualpedagógia komprehenzív megközelítésének elméletéből fakadó gyakorlati, metodikai jellegzetességek felfedezhetők a Magyarországi Evangélikus Egyház középiskolai hittanóráin megvalósuló szexualpedagógiai gyakorlatban.

Tézisek:

1. A két nagy, elméleti és módszertani viszonylatban is egymástól jól megkülönböztethető pedagógiai problematikára tekintettel — a tanuló sajátosságaiból kiinduló, illetve a tanulóra irányuló, vagyis a pedagógiából, pedagógusból következő pedagógiai jelenségekre — elmondható, hogy a szexualpedagógia komprehenzív megközelítésének égisze alatt létrejött szexualpedagógiák problémafelvetései jól láthatóan megjelennek a teológiában is, s ezek a kérdések ebben a diszciplínában is bőséges reflexiókat kapnak. Mind a sokszínűség, illetve az arra adható differenciálásra törekvő válaszok, mind pedig a 20. század második felében megjelenő feminista kontextusban született hatalomkritikai kérdések — mint a hatalomból kiinduló szexualis repressziók és a szexualitás, és ebből kifolyólag a testi szexualitás felszabadítása és pozitív környezetbe való helyezése — a keresztény és kifejezetten az evangélikus teológia számára is jól ismert, a szakirodalomban bőven tárgyalt jelenségek.

Tézisek:

2.a. A komprehenzív irányzatok tipikus kérdésfelvetéseiből és az ezekre adott válaszokból, valamint ezek teológiai párhuzamaira tekintettel elmondható, hogy az irányzat megközelítései és a keresztény szexuálteológiai álláspontok között párhuzamosságok állíthatók fel. Ezeknek a párhuzamoknak az egyik alapja az a pluralista kontextusban született teológiai megközelítés, amely a világ, benne az ember, és egészen konkrétan az ember szexualitás sokféleségére is képes elismerően tekinteni, és azzal konstruktívan operálni akár pedagógiai környezetben. Ez utóbbira tekintve állításom szerint ez a teológia is ismeri az emberi szexualitás sokféleségét, és az arra adható, nem homologizálásra, hanem az eltérőségből adódóan differenciálásra törekvő válaszokat egyaránt, amely elsősorban az Újszövetség kortárs interpretációjában válik igazán hangsúlyossá és fontossá. A komprehenzív irányzatok az emberre szintén mint sokszínűségéből fakadóan sokféle szexualitással rendelkező lényre tekintenek, s ezt a plurális emberképet és az abból táplálkozó szexuális sokszínűséget szintén nem homologizálásra, hanem differenciálásra törekvő pedagógiai módszerekkel igyekeznek megközelíteni.

2.b. Ugyanez az együttállás igaz a hatalom és szabadság kérdésében, amely ma a szexuálpedagógiában elsősorban a normatív funkciók és a szexualitás pozitív kontextusban való ábrázolásában fejeződik ki. A huszadik század közepétől megjelenő, a szexualitás témájában kulmináló hatalomkritikai megközelítéseknek a kortárs keresztény teológiában is elismert helye van, az első sorban feminista kontextusban született, a normatív erőkhöz való kritikus hozzáállás és viszony, a szexualitás szabadsága igen jellemző témaválasztása a szexualitás keresztény kortárs teológiai megközelítésének. Ebből a kontextusból is kiemelkedik a test teológiai revíziója és a test teológiájának rehabilitálása, amely az utóbbi évtizedek egyik legerősebb keresztény szexuálteológiai törekvése. A szexuálpedagógiai kontextusban megjelenő hatalomkritika a komprehenzív irányoknak is egyik sarokpontja, első sorban pedig a posztmodern feminista szexuálpedagógiák egészen jellemző sajátja. Ez a megközelítésnek ennek erős konnotációjaként beszél a szexualitás önmagától való, „megtestesülő” (embodiment) voltáról, benne a testi szexualitás energetizáló hatásáról, és pozitív elismerésre jogosultságáról.

3. Tézis: Mint arra több példával rámutattam, a fenti párhuzamok nemcsak az elméleti teológia tárgykörében mutathatóak ki, hanem a Magyarországi Evangélikus Egyház hitoktatási gyakorlatában is, amelyre legjobb példaként a kerettantervekre épülő olyan hitoktatási anyagok szolgálhatnak, mint a középiskolai hittankönyvek. Mint azt részletesen bemutattam, ez a hittankönyvsorozat, amelynek koncepciója lassan tíz éve született, a szexualitáshoz több nézőpontból, különböző diszciplínák árnyékából, komplex módon közelít, és tekintettel igyekszik lenni a tanuló ember saját szexualitására, pedagógiájában annak megbecsülésére, jobb megismerésére, erőforrásként való megtalálására és mindezek miatt mint megőrzendő értékre, Istentől kapott pozitív adományra tekint, amely kontextus egészen összhangban van a szexualitás és a szexuálpedagógia komprehenzív irányának elveivel és módszertanával.

### **Eredmények**

A szexualitásnak az a megközelítése, amelyet ma a tudomány a szexualitáshoz való komprehenzív viszonyulásnak nevez, sokszempontúsága, integratív szempontrendszere és komplexitása miatt – a szexualitást és a kapcsolatokat érintő korszakos társadalmi jelenségeket és az ezeket befolyásoló, kialakító változatos tradíciókat, valamint a pluralizmusból fakadó, a társadalmakban és az egyházakban tapasztalható tekintélydeficitet figyelembe véve – olyan módszer lehet, amely valóban alkalmas lehet arra, hogy a Magyarországi Evangélikus Egyház valláspedagógiáján belül megvalósuljon szexuálpedagógiájának megfelelő és korszerű építőkövévé válhasson. Amennyiben az evangélikus egyház akár a hitoktatásán belül a szexuális neveléshez kapcsolódó, vagyis szexuálpedagógiai tartalmakkal kíván operálni, szükséges azt egy olyan pedagógiai prevenció keretrendszerbe sűríteni, amely először is integrálni tudja azokat a szempontokat, amelyek ma a párkapcsolatban élő emberek életminőségének befolyásolásában mind egészségügyi, mind pszichológiai, mind pedagógiai szempontból elfogadottak. Másrészt pedig ugyanennek a felépítendő pedagógiai prevenció keretrendszernek képesnek kell lennie integrálni azokba a már meglévő és működő tevékenységekbe, amelyeket az egyházunk, illetve a keresztény egyházak és világi szervezetek a párkapcsolatokban élők életminőségének javítása,

megőrzése, jobbá tétele érdekében jelenleg is végeznek. Megállapítottam, hogy a szexualitás komprehenzív megközelítése nemcsak a szexualitás általános, hanem szexuálpedagógiai megjelenésében is, főleg a pedagógiai jellegzetességeire nézve alkalmas lehet az evangélikus egyház hittanóráin teret kapó pedagógiai prevenció megfelelő és korszerű szexuálpedagógiai kommunikációjához. Ezen túl a szexuálpedagógia komprehenzív megközelítése teológiai, illetve biblikus alapon is megfelelőnek bizonyult arra, hogy kiindulópontja és módszertana legyen egy olyan evangélikus szexuálpedagógiának, amely a hittanórákon teret kapó szexuálpedagógiai tartalmakat is a lehető leginkább kezelni tudja. Mindemellett bemutattam, hogy a komprehenzív szexuálpedagógiai irányzat „búvópatakként” az egyházi szexuálpedagógiában, például az evangélikus hittanórákon folyó szexuálpedagógiai munkában helyet kapott. E pedagógiai munka eredményességének a vizsgálatához, további fejlesztéséhez azonban elengedhetetlenül szükséges további empirikus vizsgálatok folytatása.

#### **A disszertáció szempontjából releváns publikációk**

Simon Attila: *A házasság demitologizálása – fenomenológiai olvasat*. In: Gér András László–Jenei Péter–Zila Gábor (szerk.): *Hiszek, hogy megértsem*. Bp. KRE – L'Harmattan. pp. 422 – 429. (2015)

Simon Attila: *Tolerancia és adaptivitás a hitoktatásban*  
Evangélikus Nevelés 2: (1)pp. 105-110. (2013)

Simon Attila: *Az atyák bűnét a fiakon...: Elvált szülők pubertáskorú gyermekeinek lelkipozíciója keresztény iskolában*  
Emberrés 9: (4) pp. 291-301. (2011)

Béres Tamás, Csepregi András, Kodácsy-Simon Eszter, Réz-Nagy Zoltán, Simon Z. Attila  
Keress!: Evangélikus hittan 9. osztály  
Budapest: Luther Kiadó, 2017. 133 p.  
(Keress-Láss-Szólj-Remélj; 2.)

Béres Tamás, Csepregi András, Kodácsy-Simon Eszter, Réz-Nagy Zoltán, Simon Z. Attila  
Remélj!: 12. osztály. evangélikus hittankönyv  
Budapest: Luther Kiadó, 2017. 136 p.

Béres Tamás, Csepregi András, Kodácsy-Simon Eszter, Réz-Nagy Zoltán, Simon Z. Attila  
Szólj! Evangélikus hittankönyv 11. osztály  
Budapest: Luther Kiadó, 2016. 136 p.  
(Keress! Láss! Szólj! Remélj!)

Béres Tamás, Csepregi András, Kodácsy-Simon Eszter, Réz-Nagy Zoltán, Simon Z. Attila  
Láss!: Evangélikus hittan 10. osztály  
Budapest: Luther Kiadó, 2015. 136 p.